

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**VII RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

APREL, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

ANJUMANLAR PLATFORMASI

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**VII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2026-yil, aprel

TOSHKENT-2026

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 7-son (aprel, 2026-yil).– 71 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 10-aprel

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi VII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

Do'simov Shohruh

MINTAQA IQTISODIY RIVOJLANISHIDA TASHQI SAVDONING AHAMIYATI
(XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 5-10

FILOLOGIYA FANLARI

Zayniddinova Sevinch

LEKSIKOLOGIYA TUSHUNCHASI VA UNDA SO'ZNING MOHIYATI 11-14

Pulatova Asal

O'ZBEK XALQI MENTALITETIDAGI ASOSIY QADRIYATLARNI
IFODALOVCHI KONSEPTLAR 15-18

Burxonova Gulmira

O'ZBEK VA INGLIZ TILIDA MILLIY-MADANIY LEKSIKA VA REALIYALARDAGI
SOTSIOMADANIY KOMPONENTLARNING QIYOSIY TAHLILI 19-23

Nosirova Shoiraxon

INGLIZ HARBIY DISKURSINING GRAMMATIK VA PRAGMATIK
XUSUSIYATLARI: BUYRUQBOZLIK, RASMIYLIK VA
KODLASHGAN TIL UNSURLARINING TAHLILI 24-28

Султонова Лолахон

ПОЭТИКА УМОЛЧАНИЯ И ВЫТЕСНЕНИЯ В СТРУКТУРЕ ТРАВМАТИЧЕСКОЙ
ПАМЯТИ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА КАДЗУО ИСИГУРО "ОСТАТОК ДНЯ") 29-33

YURIDIK FANLAR

Kalimbetov Nesip

DAVLAT HISOBIDAN YURIDIK YORDAM OLUVCHI SUB'EKTLAR DOIRASINI
KENGAYTIRISHNING INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISHDAGI AHAMIYATI 34-38

PEDAGOGIKA FANLARI

Tojiboyeva Shohistaxon

LINGVODIDAKTIK RESURSLAR ASOSIDA TANQIDIY FIKR YURITISHNI
RIVOJLANTIRISH MODELI 39-41

Баймуратова Ирина

ПРИМЕНЕНИЕ ИИ В ОБУЧЕНИИ ПРЕДМЕТА ЯДЕРНАЯ МЕДИЦИНА И
РАДИАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ 42-44

Zokirova Ma'suma

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KRITIK FIKRLASHNI
RIVOJLANTIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUVNING AHAMIYATI 45-49

Maxkamova Husnida

XAVFSIZ RIVOJLANISH MUHITI" TUSHUNCHASINING PEDAGOGIK
FENOMEN SIFATIDAGI TALQINI 50-54

Qo'chqarov Bahodir

MILLIY QADRIYATLARNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVASION
TEKNOLOGIYALARNING AHAMIYATI 55-60

Adasheva Xilola

TALABALARNING SOG'LOM TURMUSH TARZIDA YASHASHIGA
ME'YOR VA ME'YORDAN OG'ISHNING HOLATI 61-66

Abduqahhorova Mahliyo

YUQORI SINIF O'QUVCHILARIDA YOZUV KOMPETENSIYASINI T

AKOMILLASHTIRISHNING AMALIY-USLUBIY ASOSLARI 67-70

O'ZBEK XALQI MENTALITETIDAGI ASOSIY QADRIYATLARNI IFODALOVCHI KONSEPTLAR

Pulatova Asal Abdurashid qizi,

Shahrisabz davlat pedagogika instituti,

Filologiya fakulteti, o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 4-kurs talabasi

E-mail: pulatovaasal47@gmail.com

Ilmiy rahbar: M.G'. Mo'minova

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Shahrisabz davlat pedagogika instituti v.b dotsenti

Annotatsiya. Ushbu tezisda o'zbek xalqi mentalitetida muhim o'rin tutuvchi asosiy qadriyatlar va ularni ifodalovchi konseptlar lingvokulturologik jihatdan tahlil qilinadi. Unda mehr-oqibat, mehmondo'stlik, kattaga hurmat, kichikka izzat, halollik va vatanparvarlik kabi qadriyatlarining maqol va iboralarda aks etishi yoritiladi.

Kalit so'zlar. mentalitet, qadriyat, konsept, lingvokulturologiya, maqol, ibora, tafakkur.

CONCEPTS REPRESENTING THE CORE VALUES IN THE MENTALITY OF THE UZBEK PEOPLE

Pulatova Asal Abdurashid qizi

Shahrisabz State Pedagogical Institute,

Faculty of Philology, Uzbek Language and Literature Program, 4th-year Student

Scientific Supervisor: M.G'. Mo'minova

Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences

Acting Associate Professor, Shahrisabz State Pedagogical Institute

Annotation. This thesis analyzes the key values in the mentality of the Uzbek people and the concepts that express them from a linguocultural perspective. It focuses on values such as kindness, hospitality, respect for elders, care for the young, honesty, and patriotism as reflected in proverbs and idiomatic expressions.

Keywords: mentality, value, concept, linguoculturology, proverb, idiom, thinking, worldview.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i7/n03>

O'zbek xalqi mentaliteti o'zining ko'p asrlik tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan murakkab va serqirra qadriyatlar tizimiga ega bo'lib, bu tizim tilda muayyan aksiologik tushunchalar ko'rinishida muhrlangan. O'zbek lisoniy manzarasining asosiy ustunlari hisoblangan va milliy o'zlikni belgilovchi tayanch qadriyatlar shunchaki axloqiy me'yorlar emas, balki kundalik ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi, insonning jamiyatdagi o'rnini belgilovchi o'ziga xos modellar sifatida namoyan bo'ladi.

O'zbek xalqining ma'naviy olamida jamoaviylik, o'zaro hurmat, oilaviy sadoqat va poklik kabi tushunchalar hamisha markaziy o'rin tutib kelgan. Bu qadriyatlar tilda andisha, mehr-oqibat, shukronalik va halollik kabi so'zlar orqali aks etadi.

O'zbek xalqi mentaliteti asrlar davomida shakllangan, tarixiy tajriba, iqlimiy sharoitlar va diniy qadriyatlar uyg'unligidan tarkib topgan murakkab tizimdir. Ushbu mentalitetning asosiy konseptlari tahlili quyidagi faktik yo'nalishlarda namoyan bo'ladi:

1. Ijtimoiy iyerarxiya va "Kattaga hurmat":

O'zbek mentalitetining eng mustahkam ustunlaridan biri yosh bo'yicha iyerarxiyadir.

Oilada va jamiyatda qaror qabul qilishda oqsoqollar (yoshi ulug'lar)ning o'rni hal qiluvchi hisoblanadi. Bu an'ana hatto rasmiy protokollarda ham o'z aksini topgan: jamoat joylarida, transportda yoki dasturxon atrofida yoshi ulug'larga, birinchi navbatda, joy beriladi. [2; 35-36 b]

Bu kabi aksiologik konseptlarni turli xil shakllarda ko'rishimiz mumkin.

Dasturxon atrofidagi iyerarxiya va ehtirom:

O'zbek xonadonida ovqatlanish jarayoni o'ziga xos muqaddas marosim darajasiga ko'tarilgan. Bu yerda yosh bo'yicha iyerarxiya yaqqol namoyon bo'ladi. Dasturxon atrofida eng yuqori va tor joy doimo yoshi ulug' insonga (ota, ona yoki mehmon) beriladi. Ovqat tortilganda, yoshi eng katta inson duo qilmaguncha yoki birinchi bo'lib taomga qo'l urmaguncha, yoshlar ovqatlanishni boshlamaydi. Bu an'ana yoshlarda nafsni tiyish, sabr-toqat va o'zidan tajribali insonga nisbatan ichki ehtiromni shakllantiradi.

Qaror qabul qilishda Oqsoqollar instituti:

Muhim hayotiy masalalarda xoh u oilaviy bo'lsin, xoh ijtimoiy so'nggi so'z va maslahat keksalar ixtiyorida qoladi. Nikoh, uy-joy sotib olish yoki yirik investitsiyalar kabi masalalarda yoshlar mustaqil bo'lsalar-da, albatta ota-ona yoki mahalla oqsoqollari bilan maslahatlashadilar. Agar oilada aka-uka yoki qo'shnilar o'rtasida nizo chiqsa, masala sudga bormasdan avval "Kattalar" huzurida ko'riladi. Oqsoqolning tanbehi yoki yechimi muhokama qilinmaydi va bajarilishi shart deb qabul qilinadi. Bu tizim jamiyatda ijtimoiy mediatsiya vazifasini o'taydi.

2. Kollektivizm va "Mahalla" instituti:

O'zbekistonda mahalla shunchaki hududiy birlik emas, balki "jamoat nazorati" va ijtimoiy ko'mak tizimidir. Bugungi kunda respublikada 9 mingdan ortiq mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyat yuritadi. Bu konsept kollektivizmning amaliy ko'rinishidir. Umumxalq xayriya hasharlari orqali xalq birgalikda hududlarni obodonlashtiradi. Bu jarayon kishilarda birlik va daxldorlik hissini uyg'otadi. [1; 55-56 b]

Quyida ushbu konseptning amaliy misollar bilan kengaytirilgan tahlili keltirilgan:

Mahalla ham ota, ham ona (Ijtimoiy ko'mak tizimi):

Mahalla individualizmdan farqli o'laroq, "men" emas, "biz" tushunchasini birinchi o'ringa qo'yadi. Agar mahallada biror oila iqtisodiy qiyinchilikka uchrasa yoki boquvchisini yo'qotsa, mahalla faollari va qo'ni-qo'shnilar darhol yordamga keladi. To'y yoki aza kabi marosimlarda moddiy va ma'naviy yukni mahalla a'zolari o'zaro bo'lishib oladi.

Hashar Jamoaviy mehnat falsafasi:

Hashar o'zbek kollektivizmining eng yorqin va amaliy ko'rinishidir. Mahallada yangi imorat qurilayotgan bo'lsa, qo'ni-qo'shnilar va qarindoshlar hech qanday haq so'ramasdan yordamga chiqishadi. Shuningdek, Navro'z va Qurbon hayiti arafasida o'tkaziladigan Umumxalq xayriya hasharlarida millionlab insonlar ko'chalarni tozalash, daraxt ekish va qabristonlarni obodonlashtirish uchun ixtiyoriy ravishda birlashadi. Birgalikda qilingan mehnat kishilar o'rtasidagi adovatni ketkazadi, jipslikni oshiradi va atrof-muhitga egalik hissini uyg'otadi.

Jamoat nazorati va Tarbiya maskani:

Mahalla shaxsning axloqiy qiyofasini shakllantiruvchi eng kuchli nazorat mexanizmidir." Mahallada duv-duv gap" iborasi bejiz paydo bo'lmagan. Inson biror nojo'ya ish qilishdan avval "Mahalla-ko'y nima deydi?", "Qo'ni-qo'shnilar oldida sharmanda bo'lmaymi?" degan andisha bilan o'zini tiyadi. Shu bilan birga, yoshlarning tarbiyasi, ularning yurish-turishi mahalla oqsoqollari va kayvoni ayollarining e'tiborida bo'ladi. Bu tizim jinoyatchilikning oldini olishda politsiyadan ko'ra samaraliroq bo'lgan "norasmiy ijtimoiy nazorat" vazifasini o'taydi. [5]

3. Mehmonnavozlik (Hospitality):

O'zbek xalqi uchun mehmon qabul qilish muqaddas burchdir.

O'zbek xonadonlarida "mehmonxona" doimo eng ozoda va shinam holatda saqlanadi. Xalq orasida "Mehmon otangdan ulug'" maqoli bu qadriyatning falsafiy asosidir. Mehmonga choy va non uzatish, so'ngra asosiy taom (ko'pincha palov) tortish o'zgarmas an'anadir. [3]

O'zbek mentalitetida mehmonnavozlik shunchaki odob emas, balki xalqning ma'naviy qiyofasini belgilovchi muqaddas qadriyatdir. Bu konsept "uyga kelgan odam rizqi bilan keladi" va "mehmon Xudoning do'sti" degan chuqur diniy-falsafiy qarashlarga tayanadi. Quyida ushbu qadriyatning amaliy misollar bilan kengaytirilgan tahlili keltirilgan:

Mehmon otangdan ulug' falsafasi:

Ushbu maqol mehmonning maqomi naqadar baland ekanini ifodalaydi. Agar uyga kutilmagan mehmon (hatto notanish yo'lovchi) kelib qolsa, uy egasi barcha ishlarini chetga surib, bor e'tiborini unga qaratadi. Mehmonning yoshi, ijtimoiy kelib chiqishi yoki tanish-notanishligidan qat'i nazar, unga eng yuqori ehtirom ko'rsatiladi. Bu tamoyil jamiyatda begonalik hissini yo'qotadi va insonlar o'rtasida ochiqlik, ishonch va do'stlik ko'priklarini quradi.

Dasturxon madaniyati: Non va Choy marosimi:

O'zbek xonadoniga qadam qo'ygan har bir insonga, hatto u besh daqiqaga kelgan bo'lsa ham, albatta damlangan choy va issiq non tutiladi. Nonni sindirish rizqqa bo'lgan hurmat va mehmonga bo'lgan samimiyat belgisidir. Choy quyishda esa "yarim piyola qoidasiga amal qilinadi. Bu mehmonga "tezroq ichib ket" emas, balki "choyingiz sovumasin, tez-tez yangilab turay, siz bilan suhbatimiz uzoq davom etsin" degan ma'noni anglatadi. Choy va non bu mehmondo'stlikning boshlang'ich nuqtasi. Bu orqali xonadon egasi kelgan kishiga o'zining tinchlik va omonlik niyatini bildiradi.

4. "Andisha" va "Mehr-oqibat" konseptlari:

Bu tushunchalar o'zbekona muloqot va munosabatlarning etikasini belgilaydi.

Andisha: To'g'ridan-to'g'ri rad etish yoki bironing ko'ngliga ozor beradigan gapni aytishdan tiyilish. Bu tushuncha o'zbekona "diplomatiya"ning asosi bolib, ochiq mojarolardan qochishga xizmat qiladi.

Mehr-oqibat: Qarindosh-urug'chilik va qo'shnicilik rishtalarini uzmaslik. Bu qadriyat ijtimoiy inqirozlar davrida aholining bir-biriga yordam berishi orqali davlatning ijtimoiy yukini kamaytirishga ham yordam beradi. [4]

O'zbek xalqining ma'naviy olamini belgilovchi Andisha va Mehr-oqibat konseptlari jamiyatda o'zaro ishonch va yumshoq muloqot muhitini yaratuvchi asosiy vositalardir. Ushbu tushunchalar o'zbekona muloqot etikasining poydevori hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek xalqi mentalitetini ifodalovchi asosiy qadriyatlar tizimi o'ziga xos ijtimoiy barqarorlik va ma'naviy yaxlitlik mexanizmidir. Ushbu qadriyatlar

zanjirida kattaga hurmat va andisha konseptlari jamiyatda o'zaro ehtirom va iyerarxik tartibni saqlashga xizmat qiladi.

Mehmonnavozlik va mehr-oqibat tushunchalari o'zbekona muloqot madaniyatining poydevori hisoblanib, ular insonlararo aloqalarda samimiylik, bag'rikenglik va o'zaro yordam tamoyillarini qaror toptiradi. Mazkur qadriyatlar majmuasi globallashuv sharoitida ham millatning madaniy identifikatsiyasini saqlab qoluvchi, avlodlararo ma'naviy uzviylikni ta'minlovchi fundamental omil bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Karimov I.A. National Ideology – A Source of Spiritual and Moral Strength in State and Society Building. – Tashkent: Uzbekistan, 2001.
2. Rahimov. A. O'zbekistonning zamonaviy qadriyatlari va ularning jamiyatdagi o'rni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. <https://www.gov.uz>
4. <https://ziyonet.uz>
5. <https://zenodo.org>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

VII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2026-yil, aprel

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 7-son (aprel, 2026-yil). – 71 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 10-aprel.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.